

ZİYA GÖKALP'TE İDEAL GENÇLİK TASARIMI

Nurullah ÇETİN*

Öz

Ziya Gökalp, 1908 sonrası süreçte hem yıkılmakta ve parçalanmakta olan Osmanlı Devletinin yeniden ayağa kalkması için, hem de dünya Türklüğünün birleşip bütünleşmesi ve kalkınması için Turan Türk Birliği projesini gündeme getirdi. "Kızılelma ülküsü" adını verdiği bu projeyi "Kızılelma" adlı uzun manzumesinde anlattı. Bu ülküyü gerçekleştirmek üzere tasarladığı ideal Türk gençliği için Ay Hanım adını verdiği genç bir kızı rol model olarak seçti. Ay Hanım özellikle eğitim yoluyla Türk gençlerine Türklük, Müslümanlık ve modern Batı medeniyeti değerleri kazandıracaktır. Bu sentez aslında Ziya Gökalp'in "Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak" formülüdür. Ziya Gökalp, "Türk milletindenim, İslam ümmetindenim, Batı medeniyetindenim" diyen bir gençlik tasarlamıştır. Dünyanın her yerine dağılmış olan Türklerin geri kalmasının ve zayıflamasının sebebi, öz millî kültürlerini, dillerini, tarihlerini, kimliklerini, maddi ve manevi değerlerini unutmış olmaları ve hep yabancı milletlere bağlı kalmalarıdır. Kurtuluş için de yapılması gereken şey, yabancı milletlerin boyunduruğundan kurtulmak, öz Türk benliğini yeniden kazanmak, inançta ve ahlakta İslam imanına ve ahlakına; kültürde, dilde, gelenekte Türk kimliğine bağlı kalarak modern Batı bilim ve teknolojisini almaktır.

Anahtar Sözcükler: Ziya Gökalp, Kızılelma, Turan Türk Birliği, İslamlaşmak, Türkleşmek, Çağdaşlaşmak, Gençlik Tasarımı.

---

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

e-posta: ncetin64@hotmail.com

ORCID: [0000-0002-1849-3275](https://orcid.org/0000-0002-1849-3275)

Geliş/Received: 12 Haziran 2023 / 12 June 2023

Kabul/Accepted: 27 Haziran2024 / 27 June 2024

ACCORDING TO ZİYA GÖKALP, THE IDEAL YOUTH DESIGN

Abstract

In the period after 1908, Ziya Gökalp worked both to develop the Ottoman State and to unite the Turks of the whole world. For this purpose, he developed the Turkish Unity project, which he named Turan. He called this project the "Kızılelma (Red apple, ideal, new target) ideal". He described this project in his long poem "Red apple". In order to realize this ideal, he tried to produce a new Turkish youth. The role model of the ideal Turkish youth he designed is a young girl whom he named Ay Hanım. Ay Hanım especially gave importance to education. She wanted a youth who was committed to Turkishness, Islam and the values of modern western civilization. This synthesis is actually Ziya Gökalp's formula of "Turkification, Islamization, Modernization". Ziya Gökalp has designed a youth who says, "I am from the Turkish nation, I am from the Islamic ummah, I am from Western civilization." The reasons why the Turks scattered all over the world are lagging and weakening are as follows: to move away from the national culture, to forget their language, history, identity, material and spiritual values and to always adhere to foreign nations. In order to get out of the bad situation, it should put an end to the cultural imperialism of foreign nations. It is to adopt the Islamic faith and morality, use the Turkish language, attach importance to Turkish literature and art, preserve Turkish traditions, and take western science and technology.

Keywords: *Ziya Gökalp, Kızılelma (Red Apple, Ideal, New Target), Turan Turkish Union, Islamization, Turkification, Modernization, Youth Design.*

Giriş

1908 sonrası İkinci Meşrutiyet dönemi aydın ve edebiyatçılarının önde gelenlerinden biri olan Ziya Gökalp, Osmanlı Devleti'nin yıkılmaya, parçalanmaya, dağılmaya yüz tuttuğu bir ortamda Türk milletinin yeniden dirilip ayağa kalkması için hem kuramsal planda hem de edebî metinlerle somut uygulama planında yeni Türk gençliği tasarımını ortaya koydu. Onun gençlik tasarımının temelinde sadece Osmanlı Türklüğünü kurtarmak değil; aynı zamanda Osmanlı Devleti sınırları dışında kalan Türklerin de bir birlik içinde kurtarılması ülküsü vardır. Onun ütopyasının adı Turan Türk Birliğine dayalı "Kızılelma ülküsü"dür. Bu ütopyayı gerçekleştirmek üzere seçtiği örnek Türk genci tipi de Ay Hanım adını verdiği bir genç kızdır.

Ziya Gökalp, geleceğin Türk dünyasını yeniden kuracak olan Türk gençliği tasarımını *Türk Yurdu* (Yıl:2, Sayı:31, 10 Kânun-ı Sani 1328-23 Ocak 1913) dergisinde yayınladığı, kendisinin masal dediği ve masal kurgusuna ait bazı motiflere de yer verdiği, "Kızılelma" adlı geleneksel mesnevi nazım şekline benzer manzum bir hikâye üzerinden verdi.

Tamamen hayalde tasarlanan bir masal olan “Kızılma” manzumesinin yüzey yapısında Ay Hanımla Turgut arasındaki bir beşerî aşk hikâyesi, derin yapısında ise özellikle Ay Hanımın Türk milletine olan millet aşkı işlenmiştir.

”Kızılma” Manzumesinin Özeti: Azerbaycan’ın Bakü şehrinden, Hanlar soyundan zengin milyoner bir babanın ve Kırgız’ın Konrad boyundan bir ananın kızı olan, Türklüğü çok sever ve yurda yâr olan, uzun boylu, kumral ve yüksek alınlı Ay Hanım Paris’te eğitim görmektedir. Birden anası babası ölür. Ama o eğitime devam eder. Amacı Türk illerinde Turan’da yeni tarzda okullar açmak ve hakikat ışığını ruhlara saçmaktır. Bunun için en yeni eğitim ve öğretim tarzını öğrenir. Paris’teki eğitiminden sonra ülkesine Bakü’ye döner.

“İstikbal Beşiği” adında biri kızlar, biri erkekler için iki okul açma teşebbüsüne geçer. Bu okulların inşaatı devam ederken bir yandan da İslam’ın ruhunu, Doğu Türk İslam dünyasını, kültürünü, değerlerini tanımak isteğiyle meşhur bir âlim olan Sadeddin Molla’dan ders alır. Sadece batılı bilgileri öğrenmek ona yeterli gelmez. Doğuyu da tanımak gereğine inanır.

Ay Hanım bahar mevsiminde bir akşam atına binip Bahadır Ağayla birlikte kırlarda gezintiye çıkar. Bu gezinti sırasında sarışın, uzun ve dağınık saçlı, gözleri dalgın, sanatçı ruhlu, solgun çehreli bir delikanlı görür. O delikanlıya âşık olur gibi olur. Fakat o sevda illetine kin tutar ve milleti için yaşamayı yeğler. Serseri bir aşka gönül bağlayanın yurda yeni can veremeyeceğini söyler.

Bu arada Ay Hanımı hayal meyal karşıdan gören İstanbullu Turgut adlı o delikanlı da âşık olur. Turgut, gördüğü rüyayı yorumlaması için Sadeddin Molla’ya gelir. Ay Hanım gelenin o âşık olduğu delikanlı olduğunu anlar ve oradan uzaklaşır. Turgut, Mollaya derdini anlatır.

Ressam olduğunu, üstadının tabiat olduğunu, önündeki yolun ikiye ayrıldığını, soldaki yolun nereye gittiğini bir çiftçiye sorduğunu; onun da “*bu yol Kızılma’ya gider*” dediğini, gide gide bu şehre geldiğini, bunun rüya mı gerçek mi olduğunu bilemediğini, atlı bir perinin gökten indiğini, ona “*sen kimsin, burası neresidir?*” diye sorduğunu; onun da “*bu Kızılma’dır ben de perisiyim*” dediğini anlatır ve bu hikâyenin yorumunu öğrenmek istediğini, Kızılma’nın ne olduğunu Mollanın bilebileceğini söylediklerini belirtir. Mollaya bu amaçla geldiğini söyler. “*Bana Kızılma’yı anlatın*” der. Sadeddin Molla ona Kızılma’yı anlatır.

Ay Hanım Sadeddin Molla’dan Kızılma’nın Türklerin tarih boyunca ulaşmak istedikleri yer ve ülkü olduğunu öğrenince millet aşkını ön plana alır, Turgut’a olan beşerî aşkını geri plana atar ve bütün dünya Türklerini eğitmek ve birleştirmek ülküsünü gerçekleştirmek için bir çalışmaya girer.

Bu bağlamda Türklük, Müslümanlık ve modern medeniyet değerleriyle donanmış, iyi eğitilmiş bir Türk gençliği tasarımı ortaya koyar. Geleceğin Türk dünyasını yeniden şekillendirecek olan bu ideal Türk gençliğini yetiştirmek için Bakü, Kazan veya İstanbul gibi Türk şehirleri uygun değildir. Çünkü Türk dünyasında o zaman henüz istediği hürriyet ortamı yoktur.

İsviçre’de Lozan yakınlarında bir “Türk Beldesi” kurar ve orada okul açar. Bu okulun adını da “Kızılelma” koyar. Bu okulda fen, ziraat, ticaret ve sanat eğitimi yapılacaktır. Burası “*yeni Âdem ve yeni Havvalar*” üretecektir. Türk dünyasının değişik yerlerinden gelen gençler buraya akın ederler.

Ay Hanım okul işiyle uğraşarak Turgut’a olan aşkını unutmak ister. Ama gönlündeki aşk derdini de saklayamaz. Öbür taraftan Turgut, ülke ülke, şehir şehir dolaşarak Kızılelma nerede diye sorar, fakat kimse bilmez. Nihayet Kaşgar’da bir sabah bir ilan görür. İlanda “*Çocuklarını buraya vermek isteyenler isimlerini yazsınlar, yakında kafile yola çıkacak*” yazısını görür.

Turgut bunu görünce çok sevinir ve Kızılelma’nın Lozan civarında olduğunu ve aydınlık Turan’ın yeni Tomris’i olan güzel hurisinin orada olduğunu anlar. Çocuklarla birlikte yola çıkar. Kızılelma’ya gelince müdüre bir mektup yazarak okulda resim hocalığı görevi ister. Ay Hanım yardımcısı olan Tomris Hanıma ‘*onu yarın yanıma getir*’ der. İlk görüşte kendisini tanıyıp tanıyamayacağını merak eder.

Tomris onunla görüşür ve görüşmeyi Ay Hanıma aktarır. Turgut ona Kızılelma’yı ve Ay Hanım zannettiği Tomris’i rüyasında gördüğünü söyler. Tomris Turgut için: “*Deli vesselam, gözü dalgın, aşkı coşkun bir adam*” der. Ay Hanım bu sözleri duyunca hemen sararır. Turgut’un kendisine mi yoksa Tomris’e mi âşık olduğu konusunda şüpheye düşer. Turgut burada Ay Hanım zannıyla Ay Hanımın yardımcısı olan Tomris Hanıma âşık olur. Fakat Tomris Ertuğrul’la evlenecektir. Turgut okulda resim hocası olur. Ay Hanım ona görünmez. Turgut her gün odasına çekilip Ay Hanım zannettiği Tomris’in resmini çizer.

Bir gün Tomris’in evleneceği haberini alır. Bunu duyunca birden sarsılır. İntihar etmek için bir mağaraya gider. Elinde tabanca ile beynine sıkacakken birden Ay Hanım çıkar gelir ve elinden tabancayı alarak onu intihardan vazgeçirir. Turgut onu görünce “*sen Tomris misin?*” der. Ay Hanım da “*hayır ben Ay’ım*” der. Sonra Turgut’la Ay Hanım evlenirler. Kızılelma güzel bir cennet olur. Oradan Turan’a mutluluk yayılır.

Türklerin Yeniden Dirilişi Arketipi: Ziya Gökalp, “Kızılelma” manzumesinde özellikle Türk gençliğine Türk tarihini hatırlatarak dünya Türklüğünün olumsuzluklarla dolu güncel durumunu yani şimdiye dair

bilinç hâlini sergiler ve bundan kurtulup yeniden millî kimlik değerlerine bağlı eski birlik bütünlük, bağımsızlık, hürriyet içinde bir Turan Türk dünyası inşa edebilmek için yapılması gerekenleri ortaya koyar. Bu süreci tarihsel akış içinde üç aşama halinde şöyle verebiliriz:

1.Bilinçaltı Hâli: Türk Kimliğinin Korunduğu İlk Dönemler: Türklerin en eski zamanlardaki birlik, bütünlük ve bağımsızlık dönemleridir. Bu, kabaca Türklerin Müslüman olmadan önceki ve henüz Arap ve Acemleri taklit etmediğimiz ilk Müslümanlık dönemleridir. Bu dönem, kendi yaşamızın ve töremizin hâkim olduğu, Turan Türk birliğinin sağlandığı ve yaşandığı parlak dönemdir. Henüz başka milletlerin kültür emperyalizmine maruz kalmadıkları, kendi özgün kültürel kimliklerini korudukları bir dönemdir. Bu dönem destanlarımızla, hatıralarımızla millî hafızamızda, bilinçaltımızda durmaktadır.

Ziya Gökalp, “Kızılelma” manzumesinde Orhun ve Turfan’ın temsil ettiği eski Türk varlığını idealize eder ve o saf Türk varlığının günümüzde yeni, modern şartlarda yeni özelliklerle yeniden diriltilmesini ister:

“Bilir bir gün millî irfan doğacak,

Yeni Orhun, yeni Turfan doğacak.” (Tanyu 1976: 18)

Burada Turfan, eski zamanlarda Uygur Türklerinin, Türk medeniyet ve kültürünün merkezlerinden biridir. Orhun ise MS 8. yüzyıla ait eski Göktürk yazıtlarının yer aldığı Orhun ırmağıdır.

İdealize edilen ilk dönemimize İslam öncesi ile birlikte henüz Arapları ve Acemleri taklit etmediğimiz, onların dillerinin, kültür ve edebiyatlarının etkisi altına girmediğimiz ilk Müslümanlık dönemimiz de dâhildir.

Ay Hanım, Kızılelma ruhunun ilk dönemimiz arasında yer alan 13. yüzyılda Moğol İmparatorluğuna başkentlik yapan, Orhun kalıntılarının da bulunduğu Karakurum’da olduğunu ama unutulduğunu belirtir:

“Değilmiş Arap’ta, Acem’de, Rûm’da:

Unutulmuş kökü Karakurum’da...” (Tanyu 1976: 21)

2.Bilinç Hâli: Türk Kimliğinden Uzaklaşp Mankurtlaşma ve Taklit Dönemi: Uzun tarihî dönemler boyunca Türklerin kendi millî kimlik değerlerinden uzaklaştığı ya da uzaklaştırıldığı, öz benliğini kaybettiği, mankurtlaştığı dönemlerdir. Bu dönemlerde Türkler yanlış bir yönelimle Kızılelma zannıyla hep başka milletlere, başka ülke ve kültürlerle yönelmiş, hep başka milletler için çalışmış, başkaları için kendini feda etmiş, ama aradığı Kızılelma’yı yabancı ellerde bulamamıştır. Doğal olarak zaten de bulunamaz. Başka kültür ve milletlerde asimile olmuş, öz benliğine, ruh köküne, kendilik değerlerine yabancılaştırmış, mankurtlaştırmıştır. Bu dönemler

olumsuz, kötü ve bizi çökerten, geriletken, esir ve köle eden, başka milletlere bağımlı hale getiren dönemlerdir.

“Kızılelma” manzumesinde Ziya Gökalp’ın yansıtıcı bilinci olan, onun doğrularının, değerlerinin, kabullerinin, ülküsünün sözcüsü ve temsilcisi olan Sadeddin Molla, Turgut’a atalarımızın Kızılelma’yı yanlış yerlerde, yabancı milletlerde ve kültürlerde aradıkları için bizim geri kaldığımızı, özümüzü kaybedip mankurtlaştığımızı bazı örnekler üzerinden ve Türk tarihi yorumu yaparak şöyle anlatır:

“Oğlum Türk fatihleri her yeri istila etmek isterlerdi. Fethedeceği yeri kendisi için cennet gibi güzel bir bahçe olan İrem sanırdı. Bu güzel ve tatlı ülkeye ulaşmak için Hind’e, Çin’e, Mısır’a, Rum’a gitti. Fakat asla bu meçhul yere yaklaşamadı. Çünkü o vaat edilen ülke, hariçte mevcut bir ülke değildi. Kızılelma elbette vardır, fakat onun semti başka diyardır.

Biz çok yerleri fethettik ama her birine manen fethedildik. Bir ülkeyi kendimize bağlamışız ama oradaki medeniyete uymuşuz. Böylece bazen Hindli bazen Çinli olmuşuz. Arap, Acem, Frenk dinine uymuşuz. Kendimize ait bir Türk hukuku, Türk felsefesi, Türk edebiyatı yapmamışız. Bizden de birçok şair ve filozof çıkmış ama Farsça, Arapça, Fransızca, Rusça, Çince yazmışız. Ancak birkaç hece Türkçe yazmışız. Mesela bir Türk filozofu olan Farabi (MS 870-950) Arapça, Karamzin Rusça yazmış. İbn-i Sina (MS 980-1037), Celaledin (MS 1207-1273), Zemaşşeri (MS 1075-1144) emeklerini Araba, Farsa vermişler. Buharalı Şevket, Genceli Husrev, Firdevsi’ye (MS 934-1020) yahut Sadi’ye (MS 1184-1282) uymuşlar.

Ziya Gökalp döneminde de birçok edebiyatçımız Fransızca yazmayı değerli bulurlar. Türkçe yazarlar da konuşma dilinde olmayan yabancı kelimeler kullanarak ağdalı konuşurlar. Avrupa taklidi şeyler karalarlar. Hakiki ruhumuz ve safi dilimiz bunlara: “Bize geliniz, fikre his, hislere hayat, vicdanlara ilham, şaire kanat bizdedir” diye bağırırlar. Her dilden kitaplar sıralayarak sanki zekâmızı kiralamışız. Türk’ün hem kılıcı hem de kalemi Arabı, Çini, Acemi yükseltmiş. Türk, her kavme bir tarih, bir yurt yaratmış, kendini başkası için aldatmış.

Öz işini daima yarım bırakmış, Uygur Türklerinin merkezi olan Turfan’ı bırakmış, Orhon ırmağına gitmiş. Önceki alfabesini, ilim ve fendeği yüksekliğini unutmuş. Yeniden bir yazı yasa düzmüş, her zaman zihnini boş yere üzmüş. Nice defa İbn-i Sina’nın *El-Kamun Fi’t-Tıbb* ve *Şifa* adlı kitaplarını okumuş, dönmüş geri tekrar Arapça dilbilgisi kitabı olan *Bina* adlı kitabı okumuş. Bizim bir tarihimiz yok, birçok farklı tarihlerimiz var. Birçok Merih yıldızı gibi parlak adamlarımız olmuş ama bir burca girmemişler. Her biri başka bir gökte parlamışlar. Aynı ruhu yüzlerce gövde bulmuş. Ne tarihî bir birlik bulmuşuz ne de millî bir saflık. (Tanyu 1976: 14-17)

3.Yeniden Diriliş: Bilincin Bilinçaltına Göre Yeniden İnşası: Bu dönem Turan ya da Kızılma ülküsünün gerçekleştirileceği dönemdir. Bu gelecek dönemdir ve bu geleceği Ziya Gökalp'ın 'yeni Âdemler, yeni Havvalar' dediği yeni Türk gençliği inşa edecektir. Ziya Gökalp, eserlerini verdiği İkinci Meşrutiyet dönemindeki Türk dünyasının içinde bulunduğu kötü durumdan iyi duruma geçmek, ya da olumsuz bilinç halini terk edip olumlu bir bilinç inşası için, daha önceleri de bilinen 'Kızılma' adında bir kavramı yeni zamanlara uyarlayarak yeniden üretmiştir.

Kızılma, eskiden beri Türk tarih ve kültüründe bir hedefe ulaşıldıkça yeni bir hedef belirleme, ona ulaşıldıktan sonra da yine yeni bir hedef belirleme ve böylece sürekli ilerleme, genişleme ülküsünün adıdır. Eskiden bu kavram, daha çok savaş terimi olarak ve yeni şehirler, ülkeler fethi için kullanılırdı.

Ziya Gökalp ise bu kavrama yeni bir anlam yükledi. Buna göre Kızılma, bütün dünya Türklüğünün sosyal ve siyasi açıdan parçalanmışlığını, bölünmüşlüğünü, dağımlıklığını, ekonomik anlamda geriliğini, bilimsel anlamda cehaletini, millî bilinç yoksunluğunu giderip ortadan kaldırarak kurtuluşa erdirecek millî yol, millî ülkü, millî ruh, millî kimlik, Türkçe, millî sanat, millî ruh, töre, bilim ve teknolojidir.

Ziya Gökalp, 'kızılma' kavramına şu anlamı yüklemektedir:

"Ne tarihî vahdet, ne kavmî safvet!

Kızılma işte buna işaret.

Millette olsa bir gizli ihtiyaç,

Millî vicdan, bulur ona bir ilaç;

Türk bakmamış İrem yahut Sabâ'ya,

Demiş: 'Gideceğim Kızılma'ya.'

Maksadı gitmektir birliğe doğru,

Millî düşünceye, dirliğe doğru...

Bilir bir gün millî irfan doğacak,

Yeni Orhun, yeni Turfan doğacak.

İctimaî bir yurt, kavmî bir tarih,

Edecek Türklüğü taklitten tenzih.” (Tanyu 1976: 17-18)

Tarihin bir döneminde atalarımız başka milletlere tabi oldukları zaman Kızılelma'yı yani iyiliği, hakikati, mutluluğu, gelişip ilerlemeyi yanlış yerlerde aramışlar ve hep hayal kırıklığı yaşamışlar ve zarar görmüşlerdir. Halbuki gerçek Kızılelma, Türk'ün vicdanında, tarihinde, kültüründe, töresinde, kendi dilinde, edebiyatında, öz benliğindedir. Türk gençliği, Turan Türk birliğine dayalı Kızılelma ülküsünü önce kendini, kendi kimliğini, kendi öz kültürünü, saf ve temiz ruhunu tanıyarak gerçekleştirmeye başlayacaktır. Nitekim 'Kızılelma' manzumesinde Turgut, Sadeddin Molla'yla şöyle konuşur:

“Pîrden sual ettim: ‘Sevgilim hani?’

Dedi bana: ‘Önce kendini tanı!’” (Tanyu 1976: 18)

Türk Gençliğinin Üç Kimlik Değeri: Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak: Ziya Gökalp'ın Kızılelma ülküsünde geleceğin büyük Turan Türk birliğini gerçekleştirmede yeni gençliğin Türklük, Müslümanlık ve medeniyet değerlerine bağlı kalması; bu üç değeri kendi bünyesinde bir senteze kavuşturması gerekir.

Aslında bu üç temel değer, Ziya Gökalp'ın bir formül halinde ortaya koyduğu, düşünce yazılarında ifade edip açıkladığı ve bir kitabına ad olarak verdiği “Türkleşmek, İslamlaşmak ve Muasırlaşmak”ta vardır. Ayrıca şu cümlesinde yer alır: *“İctimaî (toplumsal) ilmihalimizin birinci düsturu şu cümle olmalıdır: Türk milletindenim, İslam ümmetindenim, Garp medeniyetindenim”* (Ziya Gökalp 1972: 62)

Gökalp bu sentezle ilgili şu bilgileri verir:

“Türkçüler, tamamiyle Türk ve Müslüman kalmak şartıyla Garp (Batı) medeniyetine tam ve kati bir surette girmek isteyenlerdir. Fakat Garp medeniyetine girmeden evvel, millî harsımızı (kültürümüzü) arayıp bularak millî harsımızı meydana çıkarmamız lazımdır.” (Ziya Gökalp 1972: 42)

“Milletini tanı, ümmetini tanı, medeniyetini tanı.” (Ziya Gökalp, 1972, s.48)

“Türkleşmek, İslamlaşmak mefkûreleri (ülkûleri) arasında bir teâruz (zıtlık) olmadığı gibi bunlarla muasırlaşmak ihtiyacı arasında da bir tenâzu (zıtlık) mevcut değildir.” (Ziya Gökalp: 12).

“O halde her birinin nüfuz dairelerini tayin ederek bu üç gayenin üçünü de kabul etmeliyiz. Daha doğrusu bunların bir ihtiyacın üç muhtelif noktadan görülmüş safhaları olduğunu anlayarak muasır bir İslam Türklüğü ibda etmeliyiz (ortaya çıkarmalıyız).” (Ziya Gökalp: 13)

“Bugün Türk milleti Ural-Altay ailesine, İslam ümmetine, Avrupa beynelmileliyyetine mensup bir cemiyetten ibarettir.” (Ziya Gökalp: 13)

“Cismin tûlu (uzunluk), arzı (genişlik), umku (derinlik) olduğu gibi içtimâî (toplumsal) vicdanın da üç buudu (boyutu) vardır: Milliyetçilik, Ümmetçilik, Asırcılık.” (Ziya Gökalp: 13)

“Asrın fûnun ve felsefesini, fenniyât ve usûliyyâtını (teknik ve sistemini) millî ve dinî an'anelerimize (geleneklerimize) izah ettiğimiz surette aşilar ve mezcedersek (karıştırırsak), muasır bir İslam-Türk medeniyeti hâsıl olacaktır. Ve işte halk ruhunun Kızılelma diye aradığı bu mevûd (vaat edilen) vatana vasıl olduğumuz (kavuştuğumuz) zamandır ki hakiki manasıyla harsen (kültürel olarak) hür ve medeniyeten müstakil olacağız.” (Ziya Gökalp: 21)

“Biz Türkler, asrî (çağdaş) medeniyetin akıl ve ilmi ile mücehhez (donanmış) olduğumuz halde bir Türk-İslam harsı (kültürü) ibda etmeye (üretmeye) çalışmalıyız.” (Ziya Gökalp: 27)

“Türkçülerin gayesi muasır (çağdaş) bir İslam Türklüğüdür. Türkçülerin millet mefkûresi (ülküsü) Türklükse, ümmet mefkûresi de İslamlıktır. Bence Türkçülerin ayrıca bir ümmet programları da olmalı ve başlıca esasları da şunlar bulunmalıdır:

1.Bütün İslam kavimleri arasında müşterek olan Arap hurûfunu (harflerini) bilâ-tagayyür (değiştirmeden) muhafaza etmek.

2.Bütün İslam kavimlerinde ilim ıstılahlarının (terimlerinin) müşterek bir hale getirilmesi için İslam ümmeti arasında ıstılah kongreleri inikat ettirmek (düzenlemek) ve ıstılahları Türkçeden Arabîden ve kısmen de Farisîden yapmak bu gayenin vücuda getirilmesi için Paris'te Türk, Mısırlı, Hintli ve İranlı talebeler arasında bir ittifak hasıl olmuştur.

3.Bütün İslam kavimlerinde müşterek bir terbiyenin teessüsü için terbiye kongreleri inikat ettirmek.

4.Bütün İslam kavimlerinin müftü teşkilatları arasında daimî bir irtibat vücuda getirmek.

5.İslam ümmetinin timsali olan Hilalin kudsîyetini muhafaza etmek.

Bu umdelerden (ilkelerden) anlaşılıyor ki Türkçülük aynı zamanda İslamcılıktır. Yalnız Türkçüler İslam ümmetçisi olmak suretiyle kendilerini İslam milliyetçilerinden ayırt ederler. Çünkü İslam kavimlerine milliyet duygusunu nefyeden (reddeden) böyle gayr-i tabii (olağan dışı) bir ittihadı (birliği) bugün ne Türkler ve Araplar, ne Hintliler ve Afganlılar, ne Berberiler ve Fürsler kabul edebilirler. Türkler millî mefkûrelerini kuvvetlendirmek için dindaş ve vatandaşları olan hiçbir kavme karşı millî kin telkinine yeltenmediler. İslam ümmetçiliğini anlamamış olan Abdullah Nedimlerin, Fraşerli Naimlerin bu hatalı yoluna gitmediler.(...) Türklerin hepsi İslam olduğu için Türkçüler hiçbir zaman İslam ümmetçiliğine mugayir (aykırı) bir his beslemeyeceklerdir. Aynı zamanda Türkçüler muasırlaşmak zarureti de anladıkları için gayr-i Müslim (Müslüman olmayan) kavimler hakkında da bu medeniyet asrının icap ettiği ihtiramkâr (saygılı) vaziyeti muhafaza edeceklerdir.” (Ziya Gökalp: 34-35)

Gökalp'e göre modern eğitim sistemiyle batının sahip olduğu yeni bilim, teknoloji, sanat değerleriyle Türk millî değerleri ve İslam imanını birleştiren, Türk-İslam ve medeniyet sentezini temsil eden yeni bir nesil yetiştirilerek Turan Türk birliği sağlanacak ve bütün Türkler ilerleyip gelişecek ve mutlu bir hayata geçeceklerdir. Bu üç temel kavramı, üçlü formülü biraz daha açalım.

-Türkleşmek: Ziya Gökalp Türk çocuklarının ve gençlerinin nasıl yetiştirilmesi gerektiği konusunda üçlü formülünü birçok yerde tekrar eder. Bu bağlamda mesela *“terbiyede takip ettiğimiz gayeler üçtür: Türklük, İslamlık, Muasırlık. Bizim için tam bir terbiye üç kısımdan mürekkeptir (meydana gelir): Türk terbiyesi, İslam terbiyesi, asır terbiyesi”* (Tuncor 1981: 13) der ve buna göre eğitimde, okullarda Türk çocuklarına öğretilecek Türklüğü şöyle açıklar:

“Evvla millî lisan ve edebiyatımızı, millî tarihimizi öğretiyoruz ki Türk dilinden, edebiyatından, Türk tarihinden başka bir şey değildir. Bir Türk babası çocuğunun Türkçe konuşmamasına, Türkçe okuyup yazmamasına, Türk tarihini bilmemesine rıza gösteremez. (...) Fertleri mukaddes (kutsal) gayeler için ölmeye sevkeden duygular din ve milliyet hislerinden ibarettir.” (Tuncor 1981: 13, 14) *“Her milletin hususi harsı (kültürü) ancak kendisi için terbiye gayesi olabilir. Türk çocuğu Türk milletinin içinde yaşayacaksa Türk milletinin harsına göre terbiye edilmelidir.”* (Kardaş 1981: 44)

Ziya Gökalp, kozmopolitlik, ortak değerlerden yoksun kuru bir kalabalık sürüsü olma fikrine tepki olarak Türkleşme fikrini öne sürer ve öncelikle Türk gençliğinin unutulmaya yüz tutmuş öz Türk ruh ve kimliğine,

asıl benliğine, diline ve töresine yeniden dönmesini ister. Türk gençliğinin yeni ülküsü, kendi yasasını ve töresini düzmektir. Bunu şöyle ifade eder:

“Artık tanıyalım mefkûremizi;

Düzelim yasamız ve töremizi!” (Tanyu 1976: 23)

Ay Hanımın Türklüğü çok sevmesi ve yurda yâr olması yani vatansızlık duygusu, öne çıkarılan iki önemli unsurdur. Nitekim manzumede Ay Hanımın bu özellikleri şöyle vurgulanır:

“Bakû'de milyoner bir kız var imiş;

Türklüğü çok sever, yurda yâr imiş;” (Tanyu 1976: 9)

Türkleşmek demek, vatan ve milletin bağımsızlığı demektir. Bunu iki önemli kavrama bağlı olarak şöyle açıklayabiliriz:

-Yurt: Ay Hanımın yurda yâr olması demek, kendimize ait özgür ve bağımsız bir vatana sahip olmamız, vatan topraklarımızın başka milletlerin ve devletlerin işgali altında olmaması, vatanımızı çok sevmemiz demektir.

-Türklük: Ay Hanımın Türklüğü sevmesi demek, onun Türk dilini, kültürünü, töresini, yasasını, bütün millî değerlerini sevmesi, koruması ve yüceltmesi, yükseltmesi demektir. Türklük, bağımsız ve hür vatan toprakları üzerinde var olan Türk milleti ve bu milletin ürettiği Türklük değerleridir.

Ziya Gökalp, Türklüğü saf kan ırkçılık olarak değil, kültür milliyetçiliği bağlamında değerlendirir ve şöyle der: *“Türk olmak için yalnız Türk kanı taşımak, Türk ırkından olmak kâfi değildir. Türk olmak için her şeyden evvel Türk harsı ile terbiye görmek ve Türk mefkûresi (ülküsü) için çalışmak şarttır. Bu şartları haiz olmayanlara kanca ve ırkça Türk olsalar bile “Türk” unvanı veremeyiz.”* (Beysanoğlu 1980: 33)

Türk gençliğinin Türkleşme çerçevesinde yapması gerekenler şunlardır:

-Türkçeyi yabancı dillerin etkisinden kurtarıp sade, yalın, arı bir Türkçe haline getirmek, yazı dili ile konuşma dilini birleştirmek.

-Türk edebiyatını Türk halk edebiyatı kaynağına bağlayarak millileştirmek. Bu bağlamda millî veznimiz olan hece veznini kullanmak, kültürel kaynakları halktan, teknik ve yöntemi batıdan almak. Masal, fıkra, efsane, menkıbe, atasözleri, bilmece, mani, koşma, destan, ilahî, halk hikâyeleri gibi Türk halk edebiyatı ürünlerini toplamak ve bunları batı edebiyatı yöntemleriyle yeniden üretmek.

-Türk müziğini canlandırmak ve geliştirmek.

-Türk folklorünü, mimarisini, nakkaşlık, ressamlık, hat, marangozluk, demircilik, çiftçilik, boyacılık, çulhacılık, halıcılık, kilimcilik gibi Türk sanat türlerini canlandırıp geliştirmek.

-Vatan, meslek, aile sevgisine dayalı Türk ahlakını geliştirmek. Ayrıca medenî ve evrensel ahlaka da önem vermek. Vatanı sevmek, korumak ve geliştirmek.

-Sadece Türkiye Türklüğünü değil; aynı zamanda bütün dünya Türklüğünü sevmek ve Türk kardeşliğini sağlamak. Dünyadaki bütün Türklerin dilde, fikirde, işte, kültürde, sanatta, edebiyatta, siyasette, ekonomide, bilimde, eğitimde, askerlikte, amaçta birliğini sağlamak.

-İslamlaşmak: Ziya Gökalp eğitimde, okullarda Türk çocuklarına öğretilen olan İslamı da şöyle açıklar: “*Kur’an-ı Kerim, tecvid, ilmihal gibi dinî dersler, İslam tarihi ile İslam lisanları okutuyoruz. (...) Bir Türk babası çocuğunun İslam itikad (inanç) ve ibadetlerini bilmemesini, İslam tarihinden bihaber (habersiz) kalmasını tasvip edemez.*” (Tuncor 1981: 13)

Gökalp, yeni Türk gençliğinin Türk millî kimliğinin yanında ayrıca İslam dinine, öz, saf, gerçek İslam imanına, ahlakına ve değerlerine de sahip çıkmasını ister. İslam’dan kopmamasını, İslam’ı bırakıp dinsizleşmek, ateist, deist olmak ya da İslam’ı bırakıp Gök Tanrı, Tengrici olmak gibi yanlış yollara sapmamasını ister. Nitekim ona göre Türkçülük demek, İslam öncesi din ve inançlara dönmek demek değildir. Şöyle der: “*Nihayet Türkçülük uyanmaya başladı. Bu cereyan, bugünkü millî harsı (kültürü) aramak ihtiyacından doğmuşken bazı yanlış anlayanlar tarafından eski Türk medeniyetini iade ve ihya (diriltme) mahiyetinde telakki edildi (anlaşıldı).*” (Kardaş 1981: 33)

Gökalp, ‘Kızılelma’ manzumesinde bu sentezin İslamlaşmak unsurunu şöyle vurgular:

*“Bir yanda inşaat devam ederken,
Ay Hanım meşhur bir ilim ehlinden*

*İslâm’ın ruhunu dahi öğrenmek
İçin çalışırdı, Garb’e yeltenmek*

*Ona kâfi gibi görünmüyordu:
‘Şarkı da tanımak lâzım’ diyordu.*

Diyordu: 'Halk bahçe, biz bahçıvanız;

Ağaçlar gençleşmez aşından yalnız;

Evvelâ ağacı budamak gerek,

Aşığı sonradan ulamak gerek.” (Tanyu 1976: 10)

Ziya Gökalp, Türk milletinin dininin İslam oluşunu özellikle ve açık bir biçimde şöyle ifade eder: *“Türk halkına göre kendi diliyle konuşan ve kendi dinine mensup bulunan her fert Türk'tü. Halka göre Türk demek, Türkçe konuşan Müslüman demektir. Türk halkı Türk olmak için dil birliği ile din birliğini kâfi görüyordu. Kan birliğine, soy birliğine lüzum görmüyordu. Bu sebeptendir ki “kanı kanıma uyan” şartını da yukarıki şartlara ilave etmiyordu.” (Beysanoğlu 1980: 34)*

Ziya Gökalp, hem gençliğin hem bütün bir milletin dini olan İslam'ı iyi öğrenebilmesi için din kitaplarının ve hutbelerde okunan metinlerin Türkçe olması gerektiğini de belirtir: *“Bir millet dinî kitaplarını okuyup anlayamazsa tabiidir ki dininin hakiki mahiyetini öğrenemez. Hatiplerin, vaizlerin ne söylediklerini anlamadığı surette de ibadetlerden hiçbir zevk alamaz.” (Ziya Gökalp 1972: 159)*

-Muasırlaşmak: Ziya Gökalp eğitimde, okullarda Türk çocuklarına öğretilen muasırlığı da şöyle açıklar:

“Riyâziyât (matematik ilimler), tabiiyât (fizik ilimler) gibi ilimleri ve bu ilimleri öğretmeye yarayan ecnebi lisanlar (yabancı diller) ile elişleri, idman (spor) gibi hüneler öğretiyoruz. (...) Bir Türk babası çocuğunun Türk ve İslam olarak büyümesini istediği gibi muasır bir insan olarak yetişmesini de arzu eder. (...) Asır terbiyesinin gayesi en müterakki (gelişmiş) milletlerin imal ve istimal ettikleri (üretim kullandıkları) aletleri bizim de yapabilmemiz ve kullanabilmemizdir.” (Tuncor 1981: 13, 14)

Sentezin muasırlaşmak (çağdaşlaşmak) unsuru, sadece Batının elinde olan modern bilim ve tekniğin alınmasıdır. Şöyle der: *“Yalnız bir kurtuluş çaresi vardır ki o da ilimlerde, sanayide, askerî ve hukuki teşkilatlarda Avrupalılar kadar ilerlemektir. Yani medeniyette onlara müsavi (eşit) olmaktır.” (Ziya Gökalp 1972: 58)* Yoksa Ziya Gökalp, Türk kültürünü bırakıp batı kültürünü, batı yaşama, eğlenme biçimlerini almayı, kültürde ve yaşantıda, millî ve manevî değerler sistemini bırakıp Batıyı taklit etmeyi reddeder. Nitekim bu konuda Japonları örnek gösterir ve şöyle der:

“Japonlar dinlerini ve milletlerini muhafaza etmek şartıyla garp (batı) medeniyetine girdiler. Bu sayede her hususta Avrupalılara

yetiştiriler. Japonlar böyle yapmakla dinlerinden, millî harşlarından (kültürlerinden) hiçbir şey kaybettiler mi? Asla! O halde biz niçin tereddüt ediyoruz? Biz de Türklüğümüzü ve Müslümanlığımızı muhafaza etmek şartıyla garp medeniyetine kati olarak giremez miyiz?" (Ziya Gökalp 1972: 60)

'Kızılelma' manzumesindeki Turancı Ay Hanım okulunu İsviçre'nin Lozan şehrine yakın bir yerde açar. Bu, bir bakıma Batıda olan yeni modern bilim ve teknik medeniyetinin oradan alınıp Türk dünyasına aktarılmasını sembolize eder:

*"İsviçre'de bir Türk köyü, bir şehir
Yapalım; oradan yeni bir nehir,*

Bir irfan ırmağı aksın Turan'a...

İrmak döner elbet bir gün ummana." (Tanyu 1976: 22)

Ziya Gökalp'e göre muasırlaşmak şudur:

"Bugün bizim için muasırlaşmak demek Avrupalılar gibi zırhlılar, otomobiller, tayyareler yapıp kullanabilmek demektir. Muasırlaşmak, şekilce ve maişetçe (yaşam tarzı bakımından) Avrupalılara benzemek değildir. Ne zaman malumat (bilgi) ve masnuat (sanat ürünü) iktibas (almak) ve iştirası (satın almak) için Avrupalılara ihtiyaçtan müstağni olduğumuzu (ihtiyacımız kalmadığını) görürsek o zaman muasırlaşmış olduğumuzu anlarız.(...) Asriyet (çağdaşlaşmak) ihtiyacı bize Avrupa'dan yalnız ilmî ve amelî (teknik) aletlerle fenlerin iktibasını (alınmasını) emrediyor." (Ziya Gökalp: 12, 13)

'Kızılelma' adlı manzumede Ziya Gökalp'in yansıtıcı bilinci ve sözcüsü olan, bilgisi ve kültürü geniş, hayat felsefesi doğru, güvenilir ve sağlam, Türk milletinin sosyal, siyasi, kültürel, eğitimsel sorunlarına kafa yorup çare arayan, bilge ve veli tipi olan Sadeddin Molla, Kızılelma'nın ne olduğu ve nerede aranması gerektiği konusunda şu açıklayıcı bilgiyi veriyor:

"Kızılelma'nın yeri ülkü, göğü hayaldir. Şimdilik masaldır ama bir gün gerçek olacaktır. Türk medeniyeti taklitsiz, saf doğduğu zaman Kızılelma gerçek olacaktır." (Tanyu 1976: 15)

"Millette gizli bir ihtiyaç olsa millî vicdan ona bir ilaç bulur. Türk, cennet gibi güzel olan İrem bahçesine veya Yemen'deki Saba şehrine bakmamış. Ben Kızılelma'ya gideceğim demiş. Maksudı birliğe, millî düşünceye, dirliğe doğru gitmektir. Türk bilir ki bir gün millî irfan doğacak, yeni Orhun, yeni Turfan doğacak. Türklüğü başkalarını taklit

etmekten sosyal bir yurt, millî bir tarih kurtaracaktır. Fakat kim bilir bu yolu kim açacak? Türklük ışığını dünyaya kim saçacak? Kim bilir deha perisi ne vakit bu yeni cennetin Belkıs'ı olacak?" (Tanyu 1976: 17-18)

'Kızılelma' manzumesinde Turgut, Sadeddin Molla'ya 'sevgilim hani?' diye sorar. Molla da 'önce kendini tanı' der. Burada aslında Turgut'un aradığı sevgilisi Kızılelma'dır. Önce kendini tanıması ise, yabancı milletlerin kültürleri, felsefeleri, ideolojileri yerine önce kendi dinimizi, kendi kültürümüzü, kendi Türk felsefemizi tanımamız, böylece öz benliğimize kavuşmamız demektir.

Molla, Turgut'u gizli bir dünyaya götürür. Birlikte rüya gibi bir âleme dalarlar. Karanlık bir tufan içindedirler. Varlık yokluk belirsizdir. Işık ateş içinden henüz çıkmamıştır. Her şey kara sevdaya tutulmuştur. Coşkun bir selde sal içinde yol alırlar. Salları şarapnel gibi patlar, misketleri her tarafa dağılır. İsim gerçeğin kendisi olur, görüntüden öze geçer. Misketler de bir bir patlar, onlardan yeni şarapneler fırlar. Onlar bir yeni fezaya bunlardan biri üstünde hayran girmekte idiler. Denizden ırmaklar, ırmaklardan çaylar doğar. Sallarıyla havaya yükselirler.

Nihayet Âdem'in gözüne gelirler, oradan Havva'ya hasretle bakarlar. Kimi Sina yarımadasında kalır, kimi erdim deyip gökte kalır. Kimi arşa çıkar yücelerde kalır. Salları onları uçurur. Her düşen parıltısı bir dünya kurar. Kimi Londra'da kimi Paris'te durur, kimi yeşil hurmaya bağlanır. Züleyha özünü Yusuf'ta bulur. Ferhat gözünü Şirin'e diker. Sevda sözünü açıklayamamışken Mecnun Leyla'ya kavuşmuşum sanır. Sevda bir kanattır, uçmayan bilmez. Güzelliğinin sonu olmayan bir güzel vardır, bu nazlı aya gelişme ve ilerleme denir. Salları gönülmüş, hayalde uçar. Hiçbir tatlı rüyada dinlenmezler. Şu fani dünyada son arzuları şu olur: "*Türk'üz, Kızılelma'ya varacağız.*" (Tanyu 1976: 20)

Kızılelma Ülküsünü Hayata Geçiren İdeal Genç Tipi: Ay Hanım: 'Kızılelma' adlı manzumede Kızılelma ülküsünü hayata geçirme mücadelesi veren Ay Hanım, Ziya Gökalp'in Turan ütopyasını temsil eden ve onun ideal gençlik tasarımının örneği ve rol modeli olan genç bir Türk kızıdır. Eğitimci, bilime önem veren, dünyanın her yerindeki Türkleri içinde buldukları geri, olumsuz, fakir ve cehalet durumundan kurtarmak için kendisini vakfeden bir millet mistiğidir. Geleceğin Türk dünyasını kuracak gençliğin prototipi olarak bir erkek değil de bir genç kızın seçilmesinin özel bir önemi vardır. Zira kadın doğurandır, anadır. Şairin "yeni Âdemler, yeni Havvalar" dediği yeni Türk gençliğini ve Turan geleceğini doğuracak olan da bir kadın olan Ay Hanımdır.

Ay Hanım, Sadeddin Molla'dan aldığı ders ve ilhamla Turan Türk birliğini sağlayacak ve bütün Türkleri kalkındırıp ilerletecek ve her anlamda

mutlu edecek Kızılelma ülküsünü hayata geçirmek için eyleme geçen uygulayıcı bir figür olarak üretilir.

Ay Hanım, Sadeddin Molla'nın konuşmalarından etkilenecek kendi kendine şöyle der:

“Kızılelma gerçekte yokmuş ama lazımmiş. Turan hayatını bu düzenleyecekmiş. Her hayal hakikat olabilir. Bunun gibi Turan'ı da şimdiden var etmeliyiz. Türklüğün derdine derman budur. Hemen bunun için koşmak lazım. Kızılelma Hind'de de Çin'de de değil, Türklerin ruhundadır. Kızılelma Arap'ta, Acem'de, Rum'da değil, kökü Karakurum'dadır. İngiliz'de, Fransız'da, Rus'ta değil, düştüğü yerde biraz eğilmiş. Biz onu vicdanımızda bulalım. Turan'ımızda bir güneş yapalım.” (Tanyu 1976: 21)

Ay Hanım bu düşünceyle bir karara varır. Bir gün yurtçuları çağırır ve onlara şöyle der:

“Türk irfanı serbest bir toprakta parlar. Bakü, Kazan, İstanbul bu yeni hayatı kabul edemez. Buralarda hürriyet yoktur. İsviçre'de bir Türk köyü, bir şehir yapalım. Oradan Turan'a yeni bir nehir, bir irfan ırmağı aksın. Irmak elbet bir gün denize döner. Taklitsiz, salt özgün bir yaratış ile Türklüğe bir marifet alevi doğmuş. Aynı alevi bütün Türklüğe saçsın ki gönüller birleşsin. Filozof, şair, edebiyatçı, sanatçı, tüccar hepsi bu beşikten yetişsin. Kimisi Kaşgar'a, kimi Altay'a, kimi Kazan'a, kimi Konya'ya gitsin. Her biri bir oymağına giderek Türk ocağına ateş ve ışık götürsün. Bilim kurumları, üniversiteler burada kök salsın, her yere bunlar kollar atarak aynı hikmeti dağıtsın ve büyük milleti yükseltsin.” (Tanyu 1976: 21-22)

Ay Hanım, kurduğu şehrin adını 'Kızılelma' koyar. Atalarımız hep Kızılelma'yı aradı. Pekin'e, Delhi'ye bunun için vardılar. Viyana burcunu bunun için sardık. Artık ülkümüzü tanıyalım: Yasamızı ve töremizi düzelim. Yurtçular bu fikri beğenirler ve bütün ülkelere ilan ederler. Ay Hanım bu iş için bütün servetini vakfeder. Kimisi de emeğini, gayretini, bilgisini, zamanını ayırır. Birleşerek Turan beşiğini yaparlar. Lozan'ın yanında bir Türk beldesi şenlenir. Her bilim dalının bir okulu olur. Ziraat, ticaret, sanat evleri yapılır, orası bir bilim sergisi olur. Kız erkek çocukları gelip dolarlar. Yeni Adem yeni Havva olurlar. Türk gençliği için yeni bir hayatın beşiği olur. Ay Hanım buranın müdürü olur. (Tanyu 1976: 23)

Manzumede Ay Hanımın babasının Azerbaycan'ın Bakü şehrinden, annesinin Kırgızların Konrad boyundan ve eşinin İstanbul'dan olmasının simgesel bir anlamı vardır. O da kendi bünyesinde Turan coğrafyasının farklı bölgelerini temsil eden kişileri bir akrabalık yapısı içinde birleştirmektedir.

Yani bir bakıma Osmanlı, Kafkaslar ve Orta Asya Türklüğünün Ay Hanımın aile kurumu içinde bir araya getirilmesiyle Turan Türk birliği kurulmuş olur.

Sonuç

1908 sonrası İkinci Meşrutiyet döneminde Osmanlı Devleti'nin çöküş ve dağılma sürecinde Türk milletinin derlenip toparlanması ve yeni bir atılımla tekrar eski görkemli dönemlerine dönmesi için sistemli fikir üreten Türk aydınlarından biri de Ziya Gökalp idi. O, Türkçülük fikir sistemi ile sadece Osmanlı Türklüğünün değil, bütün dünya Türklüğünün bir birlik ve bütünlük içinde ve kendi öz kimlik değerleri etrafında, içinde bulunduğu her anlamdaki geri durumdan kurtulabileceğine inandı. Çünkü Türkistan Türklüğü Rus ve Çin, Batı Türklüğü de Avrupa emperyalizminin siyasi baskısı ve ekonomik sömürsü altında idi. Ayrıca uzun yıllar boyunca Türk milleti Çinlilerin, Rusların, Arapların, Acemlerin, Avrupalıların hem dillerinin hem de kültürlerinin işgaline uğramıştı. Bu çerçevede tamamen yerli, millî, İslamî ve evrensel temellere dayalı bir kurtuluş ve kalkınma projesi olarak Turan Türk Birliğini önerdi. Türk'ün her alanda mankurtluktan kurtularak öz benliğine dönüşle birleşme ve kalkınma ruhuna da "kızılma ülküsü" adını verdi.

Bu projeye göre Türkler Çin, Rus, Arap, Acem, Avrupa taklitçiliğinden, yabancı devletlerin kendilerine dönük kültür emperyalizminden, yabancı milletlere ve devletlere hizmet etmekten kurtulmalı, kendi öz dili Türkçeye, kendi öz kültürü olan Türk töresine, kendi edebiyatına, sanatına, kendi yasasına, kendi öz benliğine dönmelidir. Bunu yaparken çağın gerisinde de kalmamalıdır.

Ziya Gökalp geleceğin Türk dünyasını yani Turan'ı kuracak bir gençlik tasarımı ortaya koydu. Buna göre Türk gençliği hem bireysel hem de millî hayatında Türkleşmek, İslamlaşmak ve muasırlaşmak gibi üç temel değeri esas almalı, bunlar arasında uyumlu, ahenkli bir sentez oluşturmalıdır. Bu da ancak Batılı teknikte yeni bir eğitim sistemiyle, yeni bir gençlik yetiştirmekle mümkün olacaktır. Modern zamanlarda Turan Türk Birliğini kuracak olan yeni Türk gençliği, yabancı dillerin, kültürlerin, felsefelerin, ideolojilerin etkisinden hızla sıyrılıp, kendisini Türk yapan başta Türkçe olmak üzere bütün millî değerlerle donanmalı; saf, temiz, doğru, gerçek İslam imanı ve ahlakını içselleştirmeli, çağdaş dünyanın en modern bilim ve teknolojisini alıp uygulamalıdır.

KAYNAKÇA

BEYSANOĞLU, Şevket (1980). *Ziya Gökalp Makaleler IX*. Ankara: Kültür Bakanlığı yayınları

KARDAŞ, Rıza (1981). *Ziya Gökalp Makaleler V*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

ZİYA GÖKALP (tarihsiz). *Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muasırlaşmak*. İstanbul: İstanbul İnkılap Kitabevi

ZİYA GÖKALP (1972). *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: Varlık Yayınevi

TANYU, Hikmet (1976). *Ziya Gökalp Kızılelma*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

TUNCOR, Ferit Ragıp (1981). *Ziya Gökalp, Makaleler VIII*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

Summary

Ziya Gökalp is one of the leading Turkish intellectuals and literati after 1908. He worked for the Turkish nation to resurrect and stand up again. He wrote scientific articles on this subject, gave literary works.

He wanted to raise a new Turkish youth who would build the Türkiye of the future and the Turkish world. He called this new youth the new Adames, the new Eve. The name of the ideal of uniting the Turks of the whole world is the Turan Turkish Union. He called this utopia the “Kızılelma” (Red apple, ideal, new target). The exemplary Turkish teenager type that he has chosen to realize this utopia is a young girl whom he has named Ay Hanım. Ay Hanım is in love with the Turkish nation. Ay Hanım has become aware of the need to attach importance to education in order for Turks to develop and develop in the future. For this purpose, she opened a school near the Swiss city of Lausanne. There she trained young people from all over the Turkish world.

Ziya Gökalp described the design of the Turkish youth, which will re-establish the Turkish world of the future, in a poem called “Kızılelma” (Red apple).

According to Ziya Gökalp, the Turks have always remained under the rule of other nations in ancient times and have always imitated other nations. Turks forgot their own language, history, culture. They served them with the language of other nations. They have always done brilliant things for other nations. They didn't do anything for themselves. The great works that they have done have been done by other nations. Throughout history, the Turks have always been divided and fragmented, dispersed. The reunification of the Turks must be integrated. For this, they must first return to their own selves and to their values. They should remember that they are Turks. They should use their own language. They should learn their own history. They should set their own goals and objectives. In addition, Turks should live the principles and practices of Islam, protect the Islamic faith and morality. Besides these, they should also take modern Western science and technology.

All this will only be possible with a new education system. New schools should be opened and new generations connected to Islam, Turkish culture and western civilization should be educated.

Having read the works of Ziya Gökalp, Atatürk realized his project called “Turkification, Islamization, Modernization” and established a Türkiye in the style he wanted. As a matter of fact, Atatürk opened the Turkish Language Institution and the Turkish Historical Institution on Turkification, made Turkish the official language and the language of education. He established the Presidency of Religious Affairs on Islamization, opened a faculty of theology, and had the Quran translated into Turkish. He also received modern western science and technology in terms of modernization.